

- Vandløb
- Gangbroer
- Søstien
- Engstien
- Sti til Brøndsted Møllevej

© Cowi, DDO LAND
© Vejle Kommune

Rids af Børkop Vandmølles historie

1546
Børkop Mølle optræder første gang på skrift i 1546. De har dog sandsynligvis været mølle-virksomhed på stedet gennem flere hundrede år før den tid. Møllen hørte under Koldinghus som krongods og blev drevet af fæstere.

1657
Under svenskekrigene 1657 - 1660 blev møllen brændt ned, og den daværende fæster måtte selv betale for genopførelsen. Der var dog sikret mølleren en god indtægt, da kronens bønder fra de nærliggende landsbyer havde pligt til at benytte møl-len.

1795
Da Mads Madsen fra Brejning blev ejer af Børkop Mølle i 1795 begyndte en opgangsperiode for stedet. Han udvidede med en stampemølle, hvor man valkede vævet uld til vadmæl.

1843
Sønnen Knud Madsen (1805-1875) overtog ejendommen i 1843. Mølleriet og de nu-værende bygninger stammer hovedsagelig fra den periode, hvor han og faderen var ejere. Knud Madsen opførte desuden en vindmølle sydvest for vandmøllen. Da jernbanen blev anlagt 1866-67, adskilte den de to møller, men Knud Madsen havde tilstrækkelig indflydelse til at gennemtrumfe, at der blev lavet en viadukt under banen.

1905
Fra begyndelsen af 1900-tallet gik det tilbage for privat møllevirksomhed også i Børkop, og møllen havde fra 1905 til 1959

ikke mindre end 14 skiftende ejere. Efter en kort opblomstring under 2. verdenskrig ophørte mølleriet helt i 1954.

1959
Ingeniør C. P. Christoffersen ejede møllen 1959-64. I hans tid skete den første restaurering og møllen blev fredet i klasse B. Resultatet kan ses på et 10-øres frimærke fra 1962 i serien »Dansk Fredning«, hvor Børkop Mølle er motivet.

I de følgende år under skiftende ejere forfaldt bygningerne mere og mere.

1977
I 1977 købte Børkop kommune de sørgelige rester. Der var ud-bredt stemning for at rive det hele ned, men borgmesteren, Th. Bang-Hansen, gik stærkt ind for at bevare og restaurere møl-len, og heldigvis lykkedes det ham at overbevise byrådskol-legerne.

Th. Bang-Hansen foran Møllen

1979
I 1979 overgik ejerskabet til Staten under Miljøministeriet, men kommunen beholdt brugs-retten og påtog sig samtidig vedligeholdelsen af bygninger med videre. En gennemgribende

restaurering gik i gang i samar-bejde med Nationalmuseet. Projektet udførtes for en stor dels vedkommende af unge langtidsledige. Mølleriet blev også sat i funktionsdygtig stand.

1984
Hovedbygningen blev i 1984 indrettet til restaurant. Børkop kommune bortforpagtede re-stauranten til »Hotel Munke-bjerg«. Kr. Himmelfartsdag 1984 fandt den officielle åbning sted under stor festivitas, og siden har man hvert år på denne dag fejret »Mølledag«.

1989
I 1989 dannedes foreningen »Børkop Vandmølles Venner«, som tog sig af den udstil-ling af gamle landbrugsred-skaber og husgeråd, som Svend Bundgaard-Petersen (Farbror Svend) havde samlet og done-

Viggo Therkelsen nyder udsigten

ret til kommunen. I mølleriet blev den erfarne tidligere møl-ler, Viggo Therkelsen, den drivende kraft. Mølleriet hol-des kørende og vedligeholdes af en kreds af »møllersvende«, der også sørger for at vise møl-len frem for besøgende.

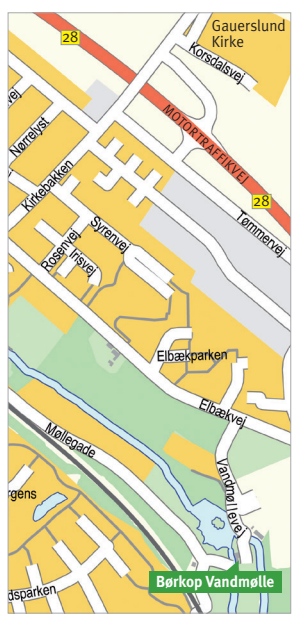
I dag
I dag ejes møllen og ca. 6 hektar omgivende areal af Naturstyrelsen. Al drift af udendørs arealer samt vedligeholdelse af bygningerne påhviler Vejle kommune.

Børkop Vandmølle - for hele familien

Besøg f.eks *Farbror Svends samling* og gå en tur på det udbyggede stisystem, som du og familien kan benytte. Det er muligt at gå på stien til Brøndsted Møllevej.

Læs mere på
www.mollen.borkopmolle.dk

TEKST Bodil Højlund, Hans Brandt.
FOTO Kevin Lee, Torben Glyum, Benny Nielsen.
LAYOUT Ulla Arlbjørn.
UDGIVER Børkop lokalhistoriske Arkiv i samarbejde med Børkop Vandmølles Venner og Vejle kommune.

Børkop Vandmølle

Sådan bliver melet malet...

Børkop Mølle får sin drivkraft fra en opstemmet mølledam. Når **stigbordene** løftes, strømmer vandet hen over de to **overfaldshjul**. Vandets vægt i skovlene sætter hjulet i rotation og dermed er der mulighed for, at alle andre hjul og aksler i mølleriet kan rotere. Møllehjulene yder 16-17 HK.

På vandhjulets **aksel** sidder **gravhjulet**, hvis tænder griber ind i **krondrevet**, der sidder på en lodret akse, **hovedvellen**.

Hovedvellen går op til **gearloftet**, hvor den driver et **stjernihjul**, hvis tænder griber ind i to **stokkedrev**. Drevene er kværndrev, der via en akse driver **kværnen** med møllestenene.

Kornet hældes ned i **kuben**, for at blive malet.

Fra **kornmagasinet** på det øverste loft, sænkes sækene ned gennem en lem i loftet, når kornet skal males.

Fra **kuben** løber kornet ned i en skråtstillet **ske**, der vibrerer mere eller mindre. Ved hjælp af den viste snoremekanisme reguleres vibrationerne og dermed den fart, hvormed kornet løber ned i **kværnen**.

Ved at dreje på **snoren** indstilles afstanden mellem **løberen** og **liggeren** og sammen med graden af **skeens** vibrationer bestemmer denne indstilling melets finhed. Langsom vibration og tæt-siddende møllesten giver fint mel.

Kværnen består af **ringkarret** med to tætliggende, cirkelrunde **kværnsten**. Den øverste sten kaldes **løberen**. Det er den sten, der roterer, mens den nederste, **liggeren**, ligger stille. Liggerens overside og løberens underside er riflet, **bildet**, på en sådan måde, at kornet både males og skubbes ud til siden, hvorfra det ledes hen mod en **transportør**.

Fra **kværnen** bliver melet via **transportøren** transporteret med en **kopelevator** til rensning.

Derefter løber det færdige mel gennem **tuden** ned i mel-sække, som er mærket med de respektive gårdes navne.

Møllerens løn bestod af 1/16 af hver skæppe korn, som han forarbejdede. Det store kar på billedet rummer en skæppe (17,4 liter), det lille kar rummer møllerens andel.

